

RA4AL

VISŲ MOKINIŲ PASIEKIMŲ GERINIMAS – INKLIUZINIO ŠVIETIMO KOKYBĖS POŽYMIS ESMINĖS PROJEKTO ĮŽVALGOS

Įvadas

Šiame dokumente pateikiamos apibendrintos Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūros (toliau vadinama (Agentūra) vykdyto projekto „Visų mokinių pasiekimų gerinimas“ (RA4AL) įžvalgos.

Inkliuzinėje švietimo sistemoje vadovaujama nešališkumo, socialinio teisingumo, demokratijos ir dalyvumo principais, o iškritimo iš švietimo sistemos mažinimas yra lemiamas ne tik ekonominės valstybės gerovės ir konkurencingumo augimo veiksnys, jis taip pat padeda mažinti skurdą ir skatina socialinę įtrauktį (Europos Sąjungos Taryba, 2010).

Visų mokinių pasiekimų gerinimas – tai etinis imperatyvas. Projektas RA4AL siekia perkelti dėmesį nuo inkluzijos ir teisingumo klausimų į kiek kitokią plotmę – panagrinėti būdus, kuriais tinkama inkluzinio švietimo plėtros politika ir praktika galėtų pagerinti visų mokinių mokymosi pasiekimus.

Projekto RA4AL pagrindimas

Pastaruoju metu UNESCO (2012) itin pabrėžia vaidmenį, kurį švietimo sistemos vaidina labiau inkluzinių ir teisingų visuomenių kūrimo procese ir teigia, kad: „... tarptautiniu mastu esama beveik pasiekta konsensuso, kad, jeigu švietimo sistemoje esama vietos atskirties fenomenai, tai tokia sistema negali būti laikoma kokybiška“ (psl. 1).

OECD (2011) pažymi, kad pagerinti prasčiausiai besimokančių mokinių rezultatus tikrai įmanoma, ir šito pasiekti galima ne geriausiai besimokančiųjų sąskaita – galima pagerinti mokymosi pasiekimus ir nepažeidžiant teisingumo principo.

Kadangi politikos formavimą stipriai įtakoja visuomenėje vyraujančios vertybės ir troškimai, ir vis plačiau pripažįstamos vaikų teisės, todėl būtina turėti įrodymų apie diferenciacijos procesų efektyvumą ir išdavas (Lindsay, 2007).

Nepaisant teigiamų pokyčių daugelyje Agentūros šalių narių, vis dar trūksta aiškumo – o kame gi

glūdi inkluzinio švietimo sistemos prasmė ir kokių veiksmų reikėtų imtis, kad visuomenėje įsivyrautų teigiamas požiūris į įvairovę, ir padidėtų švietimo sistemų ir mokyklų gebėjimas atsižvelgti į visų mokinių poreikius. Tiesioginis „specialiojo ugdymo“ filosofijos ir praktikos „persodinimas“ į įprastą bendrojo ugdymo mokyklos kontekstą pats savaime nepadedą žengti į priekį – būtina išsiaiškinti daugelį nuostatų, kuriomis pagrįsta šiuolaikinių švietimo sistemų ir mokyklų veikla.

Projektas RA4AL kalba apie visus mokinius ir pabrėžia: bet teiginiu, kad kai kurių nepažangumas tiesiog nulemtas, turi būti suabejota, jis turi būti išnagrinėtas. Projekto dalyviai pabrėžė, kad mokiniai, priskiriami prie taip vadinamų pažeidžiamų grupių, kelia ypatingą susirūpinimą. Žinant, kad mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių (SUP), neįgalumą ir migrantai ypač linkę tapti nepažangiais, Agentūros šalių narių deleguoti ekspertai ir konferencijos dalyviai išskyrė dar kelias šiuo aspektu pažeidžiamas grupes. Tai mokiniai iš nepalankios socialinės-ekonominės aplinkos, kurie prižiūrimi tam tikrų darbuotojų ar gyvenantys sunkiose sąlygose (pvz., patyčias ar smurtą patyrusios aukos, romai ar nuolat keliaujantys, mokiniai, kurie mokyklą lanko nereguliariai ir itin gabūs bei talentingi.

Projektas iškėlė klausimus: kokiais būdais inkluzinio ugdymo kontekste reikėtų atsižvelgti į poreikius mokinių, linkusių į nepatenkinamus rezultatus mokykloje ir atskirtį, „neklįjuojant jiems etikečių“? Kokiais būdais stebėti šių mokinių pasiekimus ir juos vertinti, atsižvelgiant į kiekvieno ugdymosi poreikius?

Siūloma idėja yra tokia – nevertoti jokių kategorijų ir atsisakyti stereotipų šių mokinių atžvilgiu – pabrėžiama, kad būtina minėtų aspektų nepamiršti, šiuos klausimus kelti, siekiant, kad teisės aktų nuostatos ir vykdoma mokinių pasiekimų stebėsenos ir vertinimo procedūra leistų atsižvelgti ir į individualias mokinių ugdymosi aplinkybes.

Agentūros projektas RA4AL

2010 metais Agentūra šalyse narėse vykdė apklausą, kuria siekta išsiaiškinti rūpimus klausimus ir išskirti prioritetus tolesnei veiklai. Ši apklausa parodė, kad klausimas, kaip pagerinti visų mokinių mokymosi pasiekimus, yra esminis, o atsakymo paieška reiškia tolesnius tyrimus šioje srityje.

Galiausiai 2011 metų pavasarį Agentūra pateikė projekto „Visų mokinių pasiekimų gerinimas – tai inkluzinio švietimo kokybė“ finansavimo paraišką. Prašyta skirti finansavimą iš Comenius, Europos Komisijos remiamos „Mokymosi visą gyvenimą“ programos paprogramės. 2011 metų rudenį Agentūrai buvo skirtas grantas, ir gruodį projektas pradėtas įgyvendinti. Veikla tęsėsi iki 2012 metų lapkričio (Projekto Nr.: 517771-LLP-1-2011-1-DK-COMENIUS-CAM).

Apklausoje dalyvavo ir projekto rezultatų vartotojai – nacionalinės ir vietos politikos formuotojai. Juk jie gali priimti sprendimus, siekdami, kad inkluzija taptų neišvengiama švietimo sistemos formavimo ašimi, o tarpinstitucinis bendradarbiavimas būtų tobulinamas.

Projektas RA4AL parengtas, remiantis:

- Daugelio teminių Agentūros projektų, kuriuose dalyvavo visos šalys narės, ir naujausių šios srities mokslinių tyrimų rezultatais, taip pat ir tarptautinių organizacijų, tokių kaip UNESCO, UNICEF ir OECD parengtomis publikacijomis.
- Projekto RA4AL rezultatų sklaidos baigiamoji konferencija surengta drauge su Danijos švietimo ministerija ir Odense savivaldybės administracija. Ji vyko Odense, Danijoje, 2012

metų birželio 13–15 d. ir buvo skirta Danijos prezidentavimui ES.

Siekiant išnagrinėti projekte iškeltus klausimus ir parengti gaires tolesniam darbui, buvo suformuotos trys Agentūros šalių narių Švietimo ministerijų paskirtų ekspertų grupės iš: privalomo bendrojo ugdymo politikos formuotojų, inkluzinio ugdymo tyrėjų. Konferencijoje, diskusijose, seminaruose jie dalijosi patirtimi, požiūriais į inkluzinio ugdymo kokybės užtikrinimą. Anot ekspertų, kokybės galima pasiekti, vadovaujantis strategija – siekti pagerinti visų mokinių pasiekimus.

Prieš baigiamąją konferenciją Agentūros darbuotojų parengtas aiškinamasis raštas apie projekto RA4AL įžvalgas buvo išsiųstas visiems jos dalyviams. Jame pateikta pastarųjų metų Agentūros darbų apžvalga, informacijos apie kitus tarptautinius tyrimus, išdėstytos kelios esminės projekto RA4AL nuostatos ir su konferencija susiję klausimai.

Aiškinamasis raštas ir visa ataskaita apie projekto konferenciją patalpinta: <http://www.european-agency.org/agency-projects/ra4al>

Iššūkis: pagerinti visų mokinių mokymosi pasiekimus

Dyson ir kolegos (2004) teigė, kad „sprendimai“ atvedę prie šių iniciatyvų, yra tiesiog pridengti arba glūdi jau „iš prigimties“ neteisingoje sistemoje, todėl jų nesėkmė tiesiog neišvengiama. Nors politikai siekė užglaistyti mokymosi pasiekimų srity atsivėrusį atotrūkį, o pastarųjų metų strategijų tikslas ir buvo tai padaryti. Bandyta arba kilstelėti aspiracijų kartelę, arba pajvairinti pasiūlą, tačiau abu būdai turėjo ženklų trūkumų.

Hanushek (2004) teigia, kad ištisus dešimtmečius vykęs mokyklų finansavimo didinimas turėjo labai menką poveikį mokinių pasiekimų gerėjimui, būta tik nedidelių išimčių. Išteklių gali būti naudojami įvairiais, visiems mokiniams naudingais būdais: galima padidinti darbuotojų skaičių klasėje, sudarius sąlygas mokytojams tobulėti, pagerinti mokytojų kompetencijas, lanksčiau organizuoti konsultavimą ir mentorystę.

Pastaraisiais metais daugelyje valstybių vyko reformos, susijusios su rinkos pokyčiais. Tačiau Whelan (2009) abejoja, kad asmens galimybės rinktis ir konkurencija gali savaime tapti rinkos tobulėjimo varikliu, nes taip sistema padalijama į dalis, kurios per menkos atsinaujinti ir dažnai tik didina akademinę, etninę ir socialinę stratifikaciją.

Jau 1996 metais Tarptautinė švietimo komisija įvardijo septynias įtampos rūšis, kurios, manyta, išryškės švietimo sistemose XXI-ajame amžiuje – įskaitant ir įtampą tarp konkurencijos ir lygių galimybių, taip pat įtampą tarp poreikio subalansuoti konkurenciją, skatinamą individo motyvacijos, ir paskatos kooperuotis, skatinančios vadovautis nešališkumo ir socialinio teisingumo visiems idėja.

Taigi, reikmė surasti šių iššūkių įveikos būdus ir sukurti aukštos kokybės, lanksčią ir atliepiančią visų mokinių mokymosi reikmes, aprūpinimo ištekliais sistemą, ir šiandien aktuali. Leadbeater ir Wong (2010) šią mintį išreiškia teiginiu: „*Nepasitenkinimas mokykla, kurį liudija aukštas „iškritusių, neišlaikiusių egzaminų mokinių skaičius, rodo, kad esama užgniaužto poreikio įgyti kitokios mokyklinės patirties – patirties, kuri būtų patrauklesnė, paskatinanti ir labiau susijusi su įgūdžiais, kurių reikia žmonėms šiame šimtmetyje.*“ (psl. 3)

Inkliuzinio švietimo nuostatos

Kaip jau buvo teigiama projekto pagrindime, kalbant apie inkliuzinį švietimą, būtina rasti sąvokas, suprantamas visiems, t. y. – reikia atrasti „bendrą kalbą“. Apie tai daug diskutuota projekte RA4AL. Įvairių valstybių švietimo sistemos labai skirtingos (Meijer, 1999, 2003) – todėl inkliuzinio švietimo plėtros tyrimai turėtų būti vykdomi paisant konkrečios šalies ypatumų ir plačiame toje šalyje vykdomų švietimo reformų kontekste.

Agentūros raporte „*Mokytojų rengimas inkliuziniam švietimui Europoje*“ (2011) nušviečiami naujaisi pokyčiai, sąvokos „heterogeniškas“ ir „įvairovė“. Pažymima, kad kitokių sąvokų vartojimas ne visuomet pakitusių nuostatų ar ugdymo praktikos rodiklis. Jeigu kalboje ir toliau bus vartojami žodžiai, pabrėžiantys atskirų grupių kitoniškumą, panašu, kad teisės aktuose taip pat bus „papildomų“ priemonių dėl inkliuzijai nepalankios politikos kaitos.

Projekte RA4AL, šalių atstovai pabrėžė poreikį patikslinti kai kurių vartojamų sąvokų reikšmes šio projekto kontekste. Pavyzdžiui, tai buvo: kokybė, pasiekimų didinimas. Darbiniam naudojimui projekte sukurti sąvokų apibrėžimai pateikiami tolesniame tekste.

Kokybė projekto RA4AL aiškinamajame rašte apibrėžiama šitaip:

„Kokybė turėtų būti nagrinėjama, atsižvelgiant į kiekvienos visuomenės užsibrėžto švietimo tikslą. Dažniausiai, keliami du principiniai uždaviniai: pirmasis – užtikrinti mokinių pažinimo plėtrą. Antrasis – pabrėžia vaidmenį, kurį vaidina švietimas, skatindamas mokinių kūrybingumą ir emocinį tobulėjimą, padėdamas jiems išsiugdyti vertybių sistemą ir atsakingo pilietiškumo nuostatas. Galiausiai, kokybė privalo išlaikyti nešališkumo testą: ta švietimo sistema, kuri turi kurios nors išskirtos grupės diskriminacijos bruožų, neatlieka savo misijos.“ (UNESCO, 2004, įvadas)

Pasiekimus Wallace (2010) apibrėžia šitaip: „*tai išdava pastangų, mokymosi, atkaklumo, tikėjimo savo jėgomis ir padrąsinimo. Taigi, pasiekimai susiję su iššūkiu, kurį patiria individas, su jo patiriamais atradimais ir gaunamų įvertinimų „derliumi“, su vidinėmis arba išorinėmis pastangomis ir jų praktiniu taikymu.*“ (psl. 6) Šis platus apibrėžimas galėtų būti priešybė žinių, mokėjimų sąvokai, kuri dažniausiai vartojama, kai kalbama apie mokinių mokymąsi tam tikrose klasėse arba tam tikro lygio programose. Kitaip tariant, apie formalesnį, standartizuotą vertinimą ar egzaminus. Taip pat svarbu žinoti, kad įvairiose šalyse ir kultūrose skiriasi pasiekimai, žinios ir mokėjimai, kurie laikomi vertingais.

Susijęs su projekto RA4AL turiniu apibrėžimas *nepakankamų pasiekimų*, kurie dažnai traktuojami kaip prieštaravimas tarp vertinimo ar testų rezultatų ir tikrovėje pasireiškiančio mokinio potencialo. Pasiūlyta atsižvelgti į nepalankias socialines ekonomines sąlygas, įtakančias mokinių pasiekimus, bet sutarta, kad visų mokinių pasiekimai – kompetencijos – turėtų būti aukštesni, o kiekvienas žemų pasiekimų atvejis išnagrinėtas.

Galiausiai, sąvoka *kélimas* projekto kontekste reiškia pagerinimą žinių ir gebėjimų ir/ar aukštesnius individualių mokinių ar jų grupių pasiekimus, nei ligi šiol. Kaip šis pagerėjimas bus matuojamas, priklausys nuo srities (sričių), kuriose, manoma, kad mokinių pasiekimai nepakankami. Pažymėtina, kad atotrūkio mažinimo tarp aukštus ir žemus pasiekimus turinčiųjų turėtų būti siekiama, ne nustatant žemesnius standartus, bet puoselėjant aukštus lūkesčius dėl kiekvieno mokinio pasiekimų.

Projekto įžvalgos ir rekomendacijos

Remiantis Agentūros jau vykdytų projektų ir naujausių tarptautinių mokslo tyrimų rezultatais, taip pat medžiaga, pristatyta projekto RA4AL konferencijos parodoje ir vykusių seminarų bei diskusijų įžvalgomis, buvo įvardyti „veiksniai“, turintys lemiamą reikšmę visų mokinių pasiekimų gerinimui:

1. Bendradarbiavimo politika ir praktika. Tam, kad įtraukti visus mokinius ir kiekvienam padėti, o ypač tiems, kurie gali būti pažeidžiami, paslaugos turėtų būti teikiamos vietos bendruomenėse ir glaudžiai bendradarbiaujant specialistams dirbantiems – švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų ir kitose srityse. Bendradarbiavimą turėtų reglamentuoti teisės aktai, jis turėtų vykti praktikoje. Bendradarbiavimas ir tinklinimas būtini visuose lygiuose – nacionaliniame, vietos/regiono, mokyklos ir klasės – bendradarbiauti turėtų interesų grupės, mokiniai ir šeimos, kad reikiamos paslaugos būtų teikiamos kompleksiskai, būtų koordinuojamos, o ištekliai naudojami prasmingai ir veiksmingai.

Yra įvairių tarpinstitucinio bendradarbiavimo apraiškų įvairiuose lygmenyse – nuo komandinio poreikių įvertinimo ir mokymosi bendradarbiaujant klasėje iki tarptautinių profesionalų susivienijimų. Šie bendradarbiavimo būdai išnagrinėti, atskleidžiant mokyklos ir švietimo sistemos reformos socialinio kapitalo svarbą. Kadangi bendradarbiavimo nuostatomis grįstos politikos ir praktikos formavimas – visų temų aspektas, tai ateityje tai gali tapti atskira tyrimų sritimi.

2. Pagalba mokykloms ir sistemos lyderiams. Mokyklos ir sistemoje dirbantys lyderiai turėtų būti palaikomos, skatinamos kurti vizijas ir įgyti pozityvaus etoso ir lyderystės inkluzinio ugdymo diegime kompetencijų. Planavimas kaip atsižvelgti į visų mokinių ugdymosi poreikių įvairovę turėtų tapti integralia visos mokyklos ar srities tobulėjimo dalimi, užtikrinančia visų šiuo metu įvardytų prioritetų suderinamumą.

Projektas RA4AL pabrėžia būtinybę tolti nuo lyderystės „iš viršaus – žemyn“ link pasidalintos atsakomybės ir horizontalios lyderystės, paremtos darbu komandoje ir problemų sprendimo bendradarbiaujant kultūrą.

3. Atsiskaitomybė inkluzijos klausimais. Sistemos ir mokyklos atsiskaitomybė turėtų remtis asmenine ir/ar tam tikros grupės atlikta analize, apžvalga, įgalinančia suinteresuotus asmenis, priimančius sprendimus, pažvelgti į atsiskaitomybę kaip labiau susijusią su profesionalumu nei „primestą“ iš aukščiau dalyką.

Norint tobulinti nešališkumą švietime, reikėtų apibrėžti lanksčius rodiklius, atspindinčius įdėtas pastangas, išteklius, procesus ir rezultatus (išdavas). Taip būtų matuojama, kas naudinga visiems mokiniams, kas padaryta ugdymosi proceso nuoseklumui ir darnai užtikrinti bei įtraukties vertybių diegimą praktikoje skatinti.

4. Personalizacija atsižvelgiant į kiekvieno mokinio lūkesčius. Mokinių lūkesčiai turėtų tapti visos švietimo politikos and praktikos formavimo ašimi. Personalizacija susijusi su žymiai glaudesniu bendradarbiavimu su mokinio tėvais ir kitais šeimos nariais, užtikrinant reikiamos pagalbos tęstinumą ir siekiant, kad ji būtų visuminė. Personalizuojant ugdymosi procesą, mokinių pasiekimų vertinimo sistemos turėtų tapti lankstesnės – jos neturėtų būti susikurtų ugdymo turinio standartų „testavimo“ įrankiu, bet turėtų suteikti galimybę įvertinti kiekvieno mokinio pasiekimus, įvardyti jo sėkmingus rezultatus bet kurioje srityje.

5. Profesinis tobulėjimas vardan inkluzinio švietimo plėtros. Mokytojai turėtų būti aktyvūs sistemos/mokyklos pokyčių proceso veikėjai. Jie turėtų tobulinti ir keisti jau turimas kompetencijas. Sąlygos profesiniam tobulėjimui turėtų būti sudarytos pirminio ir tęstinio

mokytojų rengimo, kvalifikacijos tobulinimo programose. Visi mokytojai turėtų ugdyti reikiamas vertybes, nuostatas, gebėjimus, įgyti žinių ir supratimą, kad būtų užtikrintas kiekvieno mokinio visavertis dalyvavimas ugdymo procese.

Ketrios mokytojų kompetencijų sritys išskirtos Agentūros parengtame „Inkluzinio švietimo mokytojo profilyje“ (2012): pagarba mokinių įvairovei, pagalba visiems mokiniams, bendradarbiavimas su kitais ir asmeninis profesinis tobulėjimas. Tai sritys, kuriose mokytojų kompetencijos, manoma, tikrai įtakotų visų mokinių pasiekimų augimą.

6. Universalūs ugdymo organizavimo metodai. Anot Agentūros projektų įžvalgų ir naujausių tarptautinių tyrimų, įrodyta, kad tam tikri ugdymo metodai tinka visiems mokiniams, pvz.: mokymasis komandose ir mokymasis mišrioje grupėje, kai mokiniai padeda vieni kitiems.

Florian ir Black-Hawkins (2011) pastebi, kad turinio „išplėtimas“ ar papildomo laiko skyrimas – dažniausiai prieinami kiekvienam mokiniui – iš tiesų yra sudėtingas procesas, reikalaujantis koreguoti pačią ugdymo organizavimo sampratą: pereiti nuo būdo, tinkančio daugumai mokinių (truputį jį papildant kažkuo, ko reikia tik kai kuriems mokiniams) prie būdo, sudarančio galimybę „suburti įvairiapę besimokančiųjų bendruomenę, kurios išskirtinis bruožas yra tai, kad kiekvienas jos narys turi pakankamai būtent jam reikiamų ugdymosi/mokymosi galimybių“ (psl. 814).

Išsami medžiaga šiais klausimais pateikta projekto ataskaitoje: <http://www.european-agency.org/agency-projects/ra4al>

Ateityje laukiantys darbai

Projekto RA4AL išdavomis bus grindžiamas Agentūros inicijuotas ilgalaikis, 2013 m. startuosiantis projektas. Šio, jau įgyvendinto projekto, veiklos buvo peržiūrėtos ir išskirti esminiai su nagrinėtomis temomis susiję klausimai, svarstyti ateityje.

Taigi, reikėtų:

- Kaupti pavyzdžius gerosios patirties ir ekonomiškai veiksmingo bendradarbiavimo: tarpinstituciniame tinkle, klasės, mokyklų ir vietos bendruomenių, interprofesiniu nacionaliniu (tarptautiniu) lygiu, ir išsiaiškinti, koks realus bendradarbiavimu grįstos praktikos indėlis į visų mokinių pasiekimų gerinimo procesą.
- Grįsti mokyklų lyderystę, skatinančią inkluzinio ugdymo nuostatų diegimą, ir išsiaiškinti, kokių kompetencijų reikia lyderiui šia idėja grįstose švietimo sistemose/mokyklose.
- Tęsti paiešką švietimo sistemų ir mokyklų atsiskaitomybės mechanizmų, įgalinančių suinteresuotas grupes vykdyti stebėseną ir priimti sprendimus ir atspindinčių inkluzijos vertybių vietą ugdymo praktikoje. Šių mechanizmų pagalba turėtų būti įmanoma pamatuoti tai, kokios naudos gavo visi mokiniai, ir pateikti konkrečių patirties, sąlygojančios geresnius pasiekimus, įrodymų.

- Tirti švietimo ir pagalbos sistemų organizavimo ypatumus, ypač atsižvelgiant į mokytojo vaidmens svarbą ir būtinybę atsižvelgti į mokinių ir jų tėvų bei artimųjų lūkesčius – mokykloje patirti išties personalizuotą ugdymąsi.
- Imtis tolesnių darbų, susijusių su mokytojų kompetencijomis, reikalingomis sėkmingai ugdyti įvairių gebėjimų mokinius, ir atrasti geriausias šių kompetencijų įgijimo pirminio mokytojų rengimo programose ar, nuolat tobulinantis profesinėje srityje, būdus.
- Moksliskai tirti pedagogines ugdymo organizavimo strategijas/metodus, „išeinančius“ už mokytojo vykdomos „diferenciacijos“ ribų, skatinančias ugdymo proceso ašimi laikyti mokinį, iš tiesų personalizuoti ugdymą klasėje.

Baigiamosios nuostatos

Projekto RA4AL metu buvo nustatyta, kad reikia įrodymais grįstų duomenų, ypač apie veiksmingus visų mokinių pasiekimų gerinimą skatinančius būdus. Tai pat būtina iširti veiksnius, įgalinančius visus nepalankioje socialinėje-ekonominėje aplinkoje augančius mokinius, išsiugdyti atsparumo neigiamam poveikiui ir pasiekti gerų mokymosi rezultatų. Rengęs projekto RA4AL konferencijos ataskaitą Bengt Persson pabrėžė, kad ypač trūksta pačios švietimo sistemos tyrimų.

Vieningai pripažinta, kad bendradarbiavimas tarp įvairių šalių turi ir ekonominės naudos išraišką, nes sudaroma galimybė lyginti teisės aktus, praktikos pavyzdžius. Dalijantis žiniomis visose sistemos lygiuose, įmanoma kurti inkliuzijos nuostatomis besivadovaujančias bendruomenes, stiprinant bendravimą ir bendradarbiavimą, galima užtikrinti, kad visi mokiniai turėtų galimybę plėtoti savo ugdymosi galias ir pagerinti pasiekimų lygį. Kai teigia Fink (2008): „Švietimas – tai kažkas daugiau nei parengti mokinius užsidirbti pragyvenimui, nors tai svarbu. Švietimas – apie tai, kaip juos parengti susitvarkyti gyvenimą.“

Naudota literatūra

- Council of the European Union (2010) *Council conclusions on the social dimension of education and training*. 3013th Education, Youth and Culture meeting, Brussels, 11 May 2010. (Europos Sąjungos Taryba, 3013-as pasitarimas švietimo, jaunimo reikalų ir kultūros klausimais, Briuselis, 2010 m. gegužės 11 d.)
- Dyson, A., Farrell, P., Polat, F., Hatcheson, G., and Gallannaugh, F. (2004) *Inclusion and pupil achievement*. Research Report RR578. (Tyrimų ataskaita). London: Department for Education and Skills
- European Agency for Development in Special Needs Education (2011) *Teacher Education for Inclusion Across Europe – Challenges and Opportunities*. Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education (Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra, Mokytojų rengimas inkluziniam švietimui Europoje – iššūkiai ir galimybės)
- European Agency for Development in Special Needs Education (2012) *Profile of Inclusive Teachers*. Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education (Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra, Inkluzinio švietimo mokytojo profilis)
- Fink, D. (2008) *The road to transformation in education – Learning, leading and living systems*. On line conference paper http://www.cybertext.net.au/inet_s4wk1/p4_18.htm (last accessed 12/10/2012) (Internetinė konferencijos medžiaga, nuoroda)
- Florian, L. and Black-Hawkins, K. (2011) Exploring Inclusive Pedagogy. *British Educational Research Journal*, 37(5), 813–828. doi: 10.1080/01411926.2010.501096
- Hanushek, E. (2004) *Some simple analytics of school quality*. Working paper 10229 National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA
- International Commission on Education for the twenty-first Century (1996) *Learning: The Treasure within: Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century*. Paris: UNESCO Publishing
- Leadbeater, C. and Wong, A. (2010) *Learning from the extremes*. San Jose CA: Cisco Systems
- Lindsay, G. (2007) Educational psychology and the effectiveness of inclusive education/ mainstreaming. *British Journal of Educational Psychology*, 77, 1–24
- Meijer, C.J.W. (1999) *Financing of Special Needs Education*. Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education (Specialiojo ugdymo finansavimas, Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra)
- Meijer, C.J.W. (2003) *Inclusive education and classroom practices*. Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education. (Inkluzinis ugdymas ir praktika klasėje, Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra)
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2011) PISA in focus 2011/2 (March) *Improving Performance – Leading from the Bottom*. Paris: OECD
- UNESCO (2004) *Education for All: The Quality Imperative*. EFA Global Monitoring Report 2005. Paris: UNESCO
- UNESCO (2012) *Addressing Exclusion in Education. A Guide to Assessing Education Systems Towards More Inclusive and Just Societies*. Paris: UNESCO
- Wallace, B. (2010) Tackling underachievement. Maximising opportunities for all pupils in an inclusive setting in B. Wallace, S. Leyden, D. Montgomery, C. Winstanley, M. Pomerantz and S. Fitton (eds.) 2010. *Raising the achievement of all pupils within an inclusive setting*. London: Routledge
- Whelan, F. (2009) *Lessons learned: How good policies produce better schools*. London: Whelan

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.